

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства та екології
Кафедра лісівництва, лісових культур та таксації лісу
Кваліфікаційна робота на правах рукопису

УДК 630*5

Мельник Валентин Олексійович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
СТРУКТУРА РЕНТНОЇ ПЛАТИ В ФІЛІЇ
«ВІННИЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»
205 «Лісове господарство»

Подається на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Мельник В.О.
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Степаненко М.А.
(прізвище, ім'я, по батькові)
К.е.н., ст.викл.
(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2024

Висновок кафедри лісівництва, лісових культур та таксації лісу

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри _____

№ ____ від «__» ____ 2024 р.

Завідувач кафедри лісівництва, лісових культур та таксації лісу

К.с.-г.н., доцент _____ Юрій СІРУК

«__» ____ 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)

(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Мельник В.О. Структура рентної плати в філії «Вінницьке лісове господарство» - Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 205 – лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Із загальної суми рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів майже 85 % коштів було перераховано у державний бюджет і, відповідно, 15 % - у місцевий бюджет. Загальна сума рентної плати склала понад 15 млн грн. Від рубок головного користування вся рентна плата сплачується у державний бюджет. При лісозаготівлі від санітарних, доглядових та інших рубок податки були сплачені виключно у місцевий бюджет.

Ключові слова: лісозаготівля, товарна структура, рентна плата, рубки.

ANNOTATION

Melnyk V.O. The structure of the rent payment in the «Vinnytsia Forestry» branch - Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for the bachelor's degree in specialty 205 - forestry. - Zhytomyr Polissya National University, Zhytomyr, 2024.

Of the total amount of rent for the special use of forest resources, almost 85% of the funds were transferred to the state budget and, accordingly, 15% - to the local budget. The total amount of the rent was more than UAH 15 million. All rents from main-use fellings are paid to the state budget. During logging, taxes from sanitary, maintenance and other fellings were paid exclusively to the local budget.

Keywords: logging, commodity structure, rent, felling.

ЗМІСТ

Вступ	5
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВОГО ФОНДУ ФІЛІЇ «ВІННИЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	7
РОЗДІЛ 2. ПОДАТКИ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ	14
РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРА ЛІСОЗАГОТІВЛІ ТА РЕНТНОЇ ПЛАТИ У ФІЛІЇ «ВІННИЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	21
Висновки	27
Список літератури	28

ВСТУП

Актуальність теми дослідження

Податкова політика в лісовому господарстві має вирішальне значення для економічного розвитку регіонів з багатими лісовими ресурсами. Ефективне управління податками та зборами може сприяти сталому розвитку, захисту навколишнього середовища та забезпеченню фінансової стабільності місцевих громад. Лісове господарство є важливою складовою економіки багатьох регіонів, особливо тих, які мають значні лісові ресурси. Відповідно до цього, податки, що стягуються з діяльності в цій галузі, мають значний вплив на економічний розвиток цих регіонів. Податки, зібрані з лісового господарства, є важливим джерелом доходів для місцевих бюджетів, що дозволяє фінансувати соціальні програми, інфраструктурні проекти та інші важливі ініціативи. Високі податки на нерациональне використання лісових ресурсів стимулюють підприємства до більш відповідального та сталого управління лісами, що сприяє збереженню біорізноманіття та екологічної стабільності регіону. Інвестиції в лісове господарство, стимульовані через податкові пільги та субсидії, можуть сприяти створенню нових робочих місць у регіонах, де лісове господарство є ключовою галуззю.

Мета та завдання роботи.

Основним завданням кваліфікаційної роботи було визначити обсяги лісозаготівлі та структуру рентної плати.

Для успішного здійснення мети було заплановано виконання таких завдань:

- Визначити основні характеристики лісового фонду філії.
- Провести критичний аналіз літературних джерел по питанню оподаткування у лісовому господарстві.
- Проаналізувати обсяги лісозаготівлі та товарну структуру деревини.
- Дослідити структуру рентної плати у розрізі систем рубок та лісництв філії.

Об'єкт досліджень: оподаткування спеціального використання лісових ресурсів.

Предмет досліджень: рентна плата за лісозаготівлю від проведення рубок.

Методи досліджень: було застосовані аналітично-статистичні методи із використанням геоінформаційних систем «Лісовпорядник», геопорталу «Ліси України» із опціями для математично-статистичного обробітку даних та відповідної інтерпретації результатів досліджень.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. По матеріалах виконаних досліджень було опубліковано 3 наукові праці, з яких одна одноосібно:

1. Пахолук В.П., Мельник В.О. Вирощування дубових деревостанів на прикладі Хмельницького лісництва філії «Вінницького лісового господарства» ДП «Ліси України» Розвиток науки та техніки: виклики 2024 року, СХХХVII Міжнародна науково-практична інтернетконференція. – м. Чернівці, 19 січня 2024 року. – 300 с.

2. Мелник В.О. Структура рентної плати в філії «Вінницьке лісове господарство». Лісові екосистеми: сучасні проблеми і перспективи досліджень-2024. Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (31 травня 2023 р.). – Житомир: Поліський національний університет, 2024. С. 67.

Практична значущість результатів дослідження.

Досліджено, що суми податків у порівнянні із рубками головного користування є значно нижчими, що пов'язано зі значно гіршою товарною структурою деревини від рубок формування і оздоровлення.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 32 сторінок, з яких 25 сторінок – це основна частина. У роботі також міститься 5 таблиць, 9 рисунків. Аналіз інформаційних даних забезпечило опрцювання даних з 41 джерело.

**РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВОГО ФОНДУ ФІЛІЇ
«ВІННИЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»**

Площа лісів філії «Вінницьке лісове господарство» складає понад 46,6 тис. га. Утворилася філія в процесі реорганізації та злиття ДП «Вінницьке ЛГ» і ДП «Хмільницьке ЛГ» [1]. Ліси філії територіально розташовані в межах Вінницького, Жмеринського та Хмільницького адміністративних районів. До складу філії входить 19 лісництв (таблиця 1).

Таблиця 1

Структурні підрозділи філії «Вінницьке лісове господарство» [2]

НАЗВА	Загальна площа, га	В т.ч. вкрита лісом, га	Загальний запас, тис.м ³	Кількість кварталів
Прибузьке лісництво	2236,7	2151,6	579,8	35
Вороновицьке лісництво	1949,1	1789,3	395,89	47
Тиврівське лісництво	2255,7	2090,1	500,21	56
Гніванське лісництво	1789,6	1629,1	504,08	69
Іванівське лісництво	1983,1	1747,8	453,68	55
Калинівське лісництво	1528,6	1279,6	352,82	45
Якушинецьке лісництво	1898,6	1769,1	493,14	36
Михайлівське лісництво	2126,7	1928,2	565,27	41
Вінницьке лісництво	2095,2	1950,6	496,46	60
Шендерівське лісництво	2057	1917,8	494,08	65
Медвідське лісництво	1610,4	1339,7	380,2	59
Чорноліське лісництво	1730,2	1600,7	386,87	56
Демидівське лісництво	1515,1	1425,5	424,9	34
Козятинське лісництво	3122	2848,5	772,84	63
Березнянське лісництво	1924,2	1726,9	387,66	35

Широкогребельське лісництво	4158,1	3903,1	965,44	86
Уладівське лісництво	4354	4013,4	955,53	135
Літинське лісництво	5719,2	5241,5	1422,45	133
Хмільницьке лісництво	2568,8	2418,1	638,41	43
Разом	46622,3	42770,6	11169,73	1153

Частка площ лісів 1-ї категорії складає майже 5 % (рис. 1), це заказники, ліси наукового призначення, заповідні лісові урочища тощо.

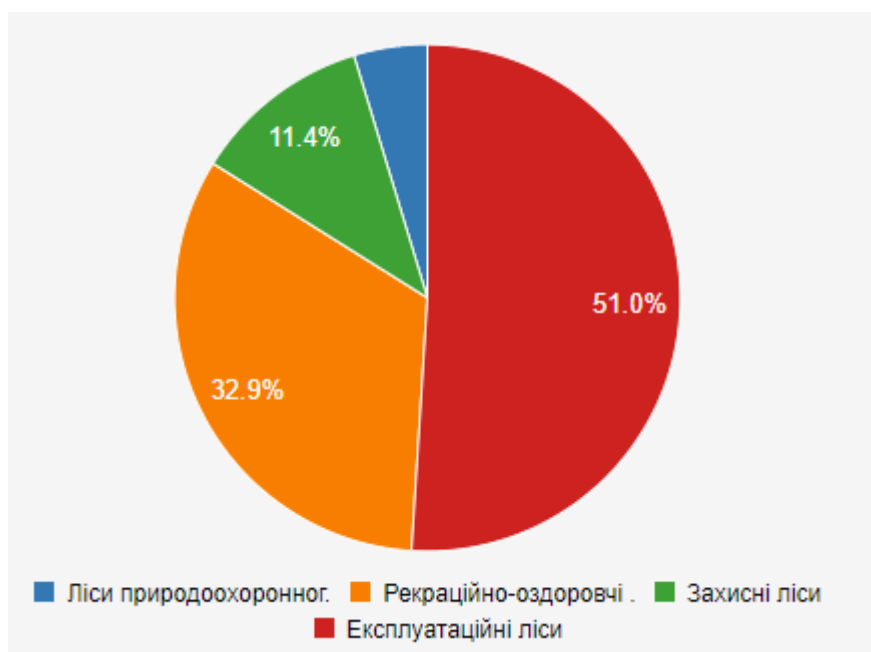

Рис. 1. Функціональне призначення лісів філії [1]

Експлуатація в цих лісах не проводиться. Значно більш представлені є ліси 2-ї категорії (33 % площ), з яких найбільші площі займає лісогосподарська частина лісів зеленої зони (8,5 тис. га), де дозволена експлуатація (таблиця 2).

Категорії захисності в межах лісового фонду філії [2]

Категорії захисності	Загальна площа, га	В т.ч. вкрита лісом, га	Загальний запас, тис.м ³	Кількість виділів
ЗАПОВІДНІ ЛІСОВІ УРОЧИЩА	189,2	188,4	73,11	17
ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ	71	70	23,26	28
ЗАКАЗНИКИ	1557,7	1435,3	452,01	579
ЛІСИ У МЕЖАХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ	1395,6	1282,1	340,58	517
ЛІСИ 1 І 2 ЗОН ОКРУГІВ САН, ОХОРО, ЛІКУВ,-ОЗДОР, ТЕРИТ,	559	540,8	144,73	133
ЛІСИ НАУКОВОГО ПРИЗНАЧ, ВКЛЮЧ, ГЕНЕТИЧНІ РЕЗЕРВАТИ	372,3	370,3	123,23	39
ЛІСИ УЗДОВЖ СМУГ ВІДВЕДЕННЯ ЗАЛІЗНИЦЬ	248,1	232,8	67,23	127
ЛІСИ УЗДОВЖ СМУГ ВІДВЕДЕННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	1137,4	1038,1	236,92	690
ЛІСИ 3 ЗОНИ ОКРУГІВ САН, ОХОРОНИ ЛІКУВ,-ОЗДОР, ТЕРИТ,	2126	1989,3	475,62	608
ЛІСОПАРКОВА ЧАСТИНА ЛІСІВ ЗЕЛЕНИХ ЗОН	2739,8	2589,2	717,87	863
ЛІСОГОСПОДАРСЬКА ЧАСТИНА ЛІСІВ ЗЕЛЕНИХ ЗОН	8500,3	7959,2	2206,68	3047
ЛІСИ УЗДОВЖ БЕРЕГІВ РІЧОК, НАВКОЛО ОЗЕР, ВОДОЙМИЩ ТА ІНШІ	2051,4	1786,7	517,3	893
ІНШІ ЗАХИСНІ ЛІСИ	1883,4	1535,4	337,99	485
ЕКСПЛУАТАЦІЙНІ ЛІСИ	23791,1	21753	5453,2	8197
Разом	46622,3	42770,6	11169,73	16223

Ліси 3-ї категорії, частка котрих понад 11 % мають переважно експлуатаційне значення. Найбільші площі тут представлені лісами уздовж берегів річок та іншими захисними лісами. Частка площ експлуатаційних лісів відповідно є найбільшою – 51 % [45].

Покриті лісом ділянки займають 91 % площ лісового фонду. За походженням домінують штучні насадження (71 % від покритих лісом ділянок). У складі лісів переважаючою породою є дуб звичайний, частка насаджень котрого становить 72 % від покритої лісом площі (таблиця 3) [2].

Таблиця 3

Розподіл площ за головними породами [1]

Панівна порода	Площа, га
Сосна банкса	1,5
Сосна веймутова	1,4
Сосна кримська	2,8
Сосна звичайна	2739,2
Ялина європейська	435,3
Ялиця біла	0,4
Модрина європейська	126,7
Модрина японська	6,9
Дуб червоний	1322,5
Дуб звичайний	32170
Бук лісовий	42,8
Граб звичайний	2091,5
Ясен звичайний	2346,7
Клен гостролистий	233,3
Клен польовий	0,4
Явір	32,5

Клен ясенolistий	3,4
Берест	2,7
Біла акація	75,9
Береза повисла	769,6
Осика	84,4
Вільха чорна	1891
Липа дрібнолиста	172,4
Тополя канадська	42,3
Тополя чорна	1,2
Верба біла	35,1
Псевдотсуга мензиса	9,5
Туя західна	0,2
Бархат амурський	7,1
Черешня	1,6
Горіх грецький	4,6
Горіх маньчжурський	2,7
Горіх сірий	0,9
Горіх чорний	20,9
Аронія чорноплідна	1,5
Разом	44680,9

Значно менш поширеними є насадження з пануванням сосни звичайної (6 %) ясенa звичайного (5 %), граба звичайного (5 %), вільхи чорної (4 %) і дуба червоного (3 %). Найбільш поширеним типом лісу є свіжа грабова діброва (74 % площ) та свіжа грабова судіброва (10 %) (рис. 2).

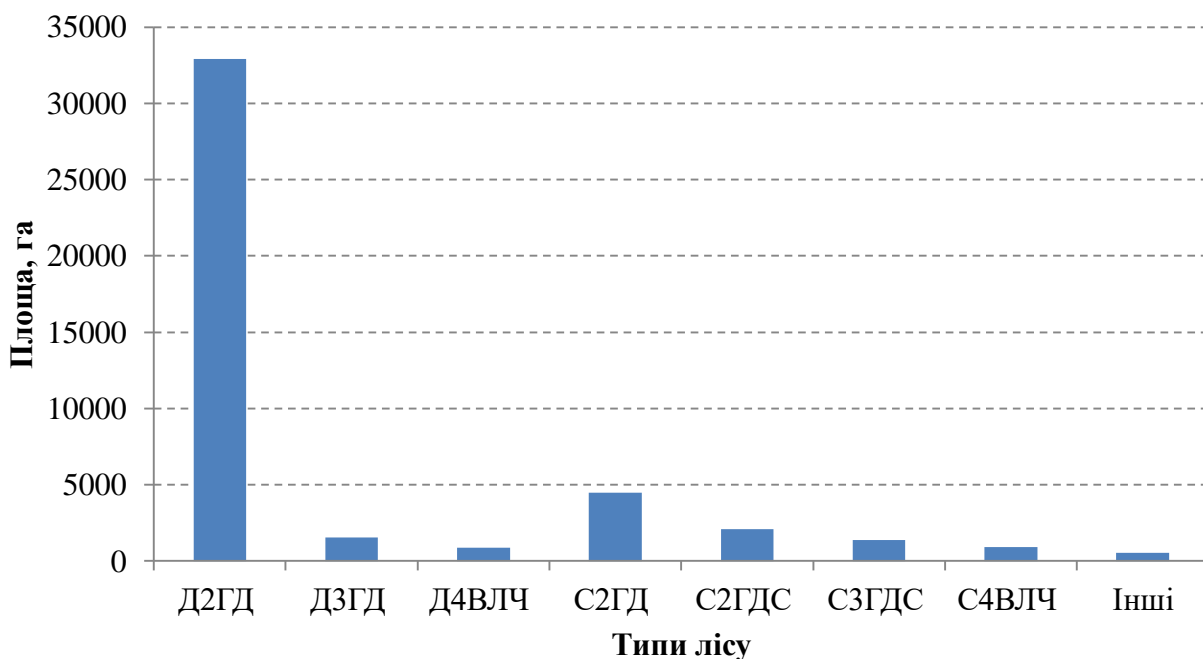

Рис. 2. Типологічна структура лісів філії

Лісорослинні умови є досить сприятливими для росту переважної більшості деревних порід, про що засвідчують високі показники продуктивності. Понад 98 % площ лісових насаджень можна вважати високопродуктивними [45].

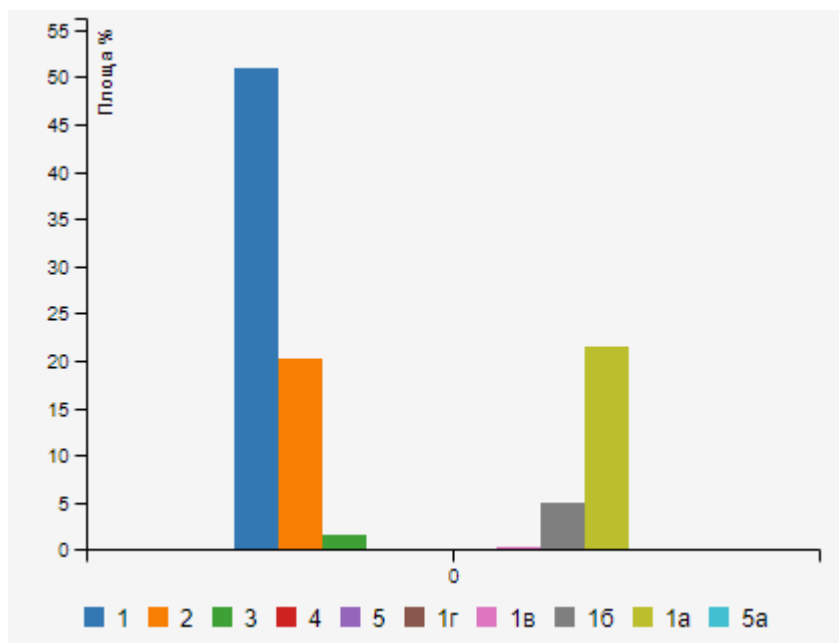

Рис. 3. Розподіл площ лісових ділянок за класами бонітету [2]

Розподіл площі покритих лісом ділянок за групами віку вказує на домінування середньовікових насаджень, частка котрих досягає 52 % (рис. 4).

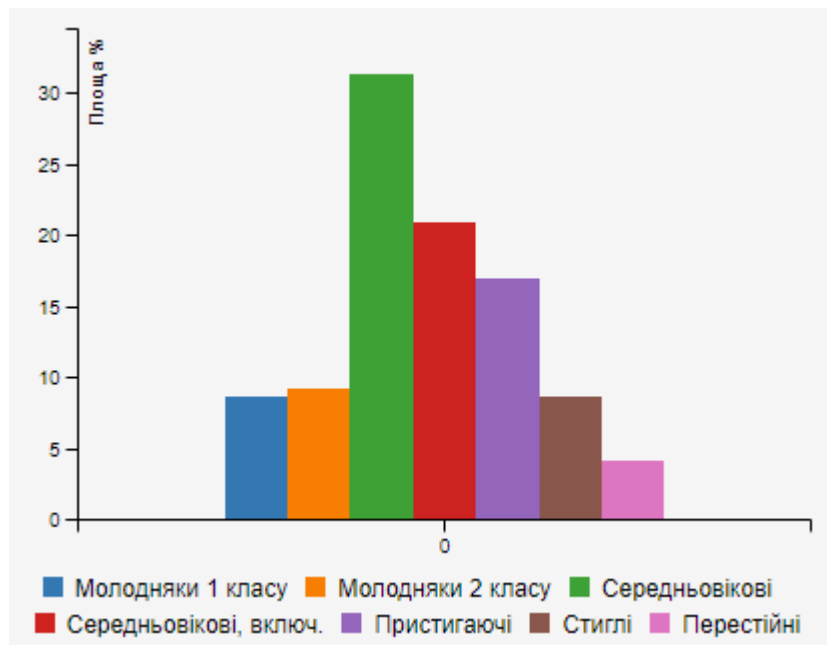

Рис. 4. Розподіл площ лісових ділянок за групами віку [2]

Частка молодняків становить 18 %, пристигаючих деревостанів 17 %, стиглих і перестиглих лісів – 9 і 4 % відповідно [45].

РОЗДІЛ 2. ПОДАТКИ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Система оподаткування в Україні складається з державних та місцевих податків і зборів. Вона спрямована на забезпечення надходжень до державного та місцевих бюджетів для фінансування різних суспільних потреб. Система оподаткування в Україні регулюється Податковим кодексом України [9], який визначає порядок нарахування, сплати та адміністрування податків і зборів. Основні податки в Україні включають [4]:

- Податок на додану вартість (ПДВ).
- Податок на прибуток підприємств.
- Єдиний соціальний внесок (ЄСВ).
- Акцизний податок.
- Місцеві податки і збори.

Крім основних податків, в Україні існують спеціальні режими оподаткування, такі як спрощена система оподаткування для малого та середнього бізнесу (єдиний податок) [2].

Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із основних непрямих податків в Україні, який стягується на більшості товарів і послуг на кожному етапі їх виробництва та реалізації [12]. Основна ставка ПДВ становить 20%. Для деяких категорій товарів і послуг може застосовуватися знижена ставка 7% (наприклад, на лікарські засоби та медичні вироби) [33]. Об'єктами оподаткування є постачання товарів і послуг на митній території України, імпорт товарів на митну територію України, експорт товарів (за нульовою ставкою). Платники ПДВ це юридичні та фізичні особи-підприємці, які здійснюють операції, що підлягають оподаткуванню ПДВ або платники, чий обсяг оподатковуваних операцій перевищує встановлений законом поріг (нині це 1 мільйон гривень на рік) [18]. ПДВ нараховується на вартість товарів або послуг. Податковий кредит - сума ПДВ, сплачена або нарахована платником ПДВ при придбанні товарів або послуг, яка підлягає відшкодуванню з бюджету або зменшує зобов'язання по сплаті ПДВ. Платники ПДВ повинні

подавати податкову звітність щомісячно або щоквартально, залежно від обсягу операцій. Деякі операції звільнені від оподаткування ПДВ (наприклад, освітні та медичні послуги, деякі види фінансових операцій). Податкові накладні є обов'язковим документом, який підтверджує право на податковий кредит і має бути зареєстрований у Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) [4]. Якщо сума податкового кредиту перевищує суму податкових зобов'язань, платник може отримати відшкодування ПДВ з бюджету. Податковий кодекс України детально регулює порядок обчислення, нарахування і сплати ПДВ, а також правила ведення податкового обліку і складання звітності [15].

Податок на прибуток підприємств є одним з основних прямих податків в Україні, який стягується з прибутку юридичних осіб. Основна ставка податку на прибуток підприємств становить 18% [20]. Об'єктом оподаткування є прибуток, який визначається як різниця між доходами і витратами підприємства. Доходи включають всі надходження від реалізації товарів, робіт, послуг, а також інші доходи, визначені Податковим кодексом [9]. Витрати включають собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати, пов'язані з господарською діяльністю підприємства. Платниками податку є юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність на території України, постійні представництва нерезидентів, які здійснюють господарську діяльність в Україні. Податок на прибуток обчислюється на підставі фінансової звітності, складеної за національними або міжнародними стандартами бухгалтерського обліку [22]. Податковий період – календарний рік, але можливі квартальні авансові платежі для підприємств з великим обсягом доходів. Підприємства зобов'язані подавати декларацію з податку на прибуток щоквартально або щорічно, залежно від обсягу доходів [11]. Деякі підприємства можуть користуватися податковими пільгами або бути звільнені від сплати податку на прибуток за певних умов (наприклад, підприємства з іноземними інвестиціями за певних умов, підприємства, що займаються благодійною діяльністю тощо).

Податковий кодекс [9] також передбачає можливість перенесення збитків на майбутні періоди для зменшення оподаткованого прибутку. Податок на прибуток підприємств регулюється розділом III Податкового кодексу України, який визначає детальний порядок його обчислення, нарахування та сплати.

Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) в Україні – це обов'язковий платіж, який сплачують роботодавці, самозайняті особи та фізичні особи-підприємці для фінансування соціального страхування. ЄСВ є важливою складовою системи соціального забезпечення в Україні, яка охоплює пенсійне забезпечення, страхування на випадок безробіття, тимчасової непрацездатності та інших соціальних ризиків [15]. Платники ЄСВ - це юридичні особи (роботодавці), які використовують працю найманих працівників, фізичні особи-підприємці (ФОПи), в тому числі ті, що не використовують найману працю, самозайняті особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність, особи, які працюють за цивільно-правовими договорами. Для роботодавців об'єктом нарахування ЄСВ є заробітна плата, інші виплати, нараховані найманим працівникам [14, 19]. Для ФОПів і самозайнятих осіб об'єктом нарахування є сума доходу (прибутку), отриманого від діяльності. Основна ставка ЄСВ для роботодавців становить 22% від заробітної плати найманих працівників. Для ФОПів та самозайнятих осіб ставка ЄСВ також становить 22% від суми доходу, але не менше мінімального страхового внеску [18]. Мінімальний страховий внесок розраховується як 22% від мінімальної заробітної плати, встановленої на відповідний місяць. Роботодавці сплачують ЄСВ щомісячно, до 20-го числа місяця, наступного за місяцем нарахування заробітної плати. ФОПи і самозайняті особи сплачують ЄСВ щоквартально, до 20-го числа місяця, наступного за звітним кварталом. ЄСВ сплачується на спеціальні рахунки, відкриті в органах Державної казначейської служби України [13]. ЄСВ забезпечує фінансування пенсійного фонду, фонду соціального страхування на випадок тимчасової непрацездатності, фонду соціального страхування на випадок безробіття та інших соціальних фондів [22, 27]. Єдиний соціальний

внесок є важливим елементом системи соціального захисту в Україні, забезпечуючи підтримку різних соціальних програм та захист працюючих громадян від соціальних ризиків [30].

Податкова політика в лісовому господарстві має вирішальне значення для економічного розвитку регіонів з багатими лісовими ресурсами. Ефективне управління податками та зборами може сприяти сталому розвитку, захисту навколишнього середовища та забезпеченню фінансової стабільності місцевих громад [2]. Лісове господарство є важливою складовою економіки багатьох регіонів, особливо тих, які мають значні лісові ресурси. Відповідно до цього, податки, що стягуються з діяльності в цій галузі, мають значний вплив на економічний розвиток цих регіонів. Податки, зібрані з лісового господарства, є важливим джерелом доходів для місцевих бюджетів, що дозволяє фінансувати соціальні програми, інфраструктурні проекти та інші важливі ініціативи [14]. Високі податки на нерациональне використання лісових ресурсів стимулюють підприємства до більш відповідального та сталого управління лісами, що сприяє збереженню біорізноманіття та екологічної стабільності регіону. Інвестиції в лісове господарство, стимульовані через податкові пільги та субсидії, можуть сприяти створенню нових робочих місць у регіонах, де лісове господарство є ключовою галуззю.

Основними видами податків в лісовому господарстві є податок на землю (лісові ділянки), рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, екологічні податки [7, 16].

Податок на землю, що включає лісові ділянки, є обов'язковим платежем, який власники або користувачі земельних ділянок зобов'язані сплачувати до місцевих бюджетів. Цей податок стягується за використання земельних ресурсів, зокрема тих, що вкриті лісами. Він відіграє важливу роль у фінансуванні місцевого самоврядування та є суттєвим елементом податкової системи. Податок на землю, вкриту лісами, є важливим інструментом податкової політики, що забезпечує стабільні доходи місцевим бюджетам та стимулює раціональне використання лісових ресурсів. Ефективне управління

цим податком сприяє економічному розвитку регіонів та збереженню природних багатств для майбутніх поколінь [17]. Вартість земельної ділянки визначається на основі кадастрової оцінки, яка враховує місцезнаходження, продуктивність лісів, ринкову вартість та інші фактори. Податкові ставки встановлюються на місцевому рівні. Вони можуть варіюватися в залежності від типу лісових угідь, їх продуктивності та цільового використання. Зазвичай ставки коливаються в межах від 0,3% до 1% від кадастрової вартості [31]. Податкове зобов'язання обчислюється шляхом множення кадастрової вартості земельної ділянки на встановлену податкову ставку. Сплата податку здійснюється щорічно. Податок на землю є стабільним джерелом доходів для місцевих бюджетів [23]. Ці кошти можуть використовуватися на фінансування соціальних програм, ремонт інфраструктури та підтримку місцевих ініціатив. Обов'язок сплати податку стимулює власників та користувачів земель до ефективнішого використання лісових ресурсів. Високі податкові ставки можуть запобігти надмірній експлуатації лісів і сприяти їх збереженню. Податковий тягар може впливати на інвестиційну привабливість лісових ділянок. Надто високі податкові ставки можуть знижувати бажання інвесторів вкладати кошти у розвиток лісового господарства [19, 33]. Раціональна податкова політика, яка враховує потреби збереження лісових ресурсів, може сприяти сталому розвитку регіону, зменшенню ерозії ґрунтів та збереженню біорізноманіття.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів – це плата, яку сплачують суб'єкти господарювання за право використовувати лісові ресурси, такі як деревина, недеревні лісові продукти (гриби, ягоди, мед), а також право на полювання та інші види діяльності. Цей вид плати є важливим елементом податкової системи в лісовому господарстві та спрямований на забезпечення сталого використання лісів. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів є ключовим інструментом забезпечення сталого розвитку лісового господарства [35, 38]. Вона дозволяє фінансувати відновлення та захист лісів, стимулює раціональне використання ресурсів та

сприяє економічному розвитку регіонів. Ефективне управління рентною платою є необхідною умовою для збереження лісових багатств та забезпечення їх сталого використання для майбутніх поколінь [4].

Обсяг ресурсів, що використовуються, визначається на підставі ліцензій, дозволів або інших документів, що регулюють лісокористування. Він може включати обсяги заготівлі деревини, кількість зібраних недеревних продуктів та інші показники. Ставки рентної плати встановлюються державними органами та можуть варіюватися залежно від типу лісових ресурсів, їх економічної цінності, екологічного значення та регіональних особливостей. Наприклад, для цінних порід деревини ставки можуть бути вищими, ніж для менш цінних. Рентна плата обчислюється шляхом множення обсягу використаних ресурсів на встановлену ставку [13, 28]. Ці платежі зазвичай здійснюються щоквартально або щорічно залежно від умов ліцензійних договорів або інших регуляторних актів. Кошти, отримані від рентної плати, спрямовуються на фінансування діяльності з відновлення, охорони та захисту лісів. Вони можуть використовуватися для посадки нових дерев, боротьби з шкідниками, пожежами та іншими загрозами. Високі ставки рентної плати стимулюють підприємства до більш відповідального використання лісових ресурсів, мінімізації відходів та впровадження технологій зберігання та переробки. Рентна плата сприяє економічному розвитку регіонів з багатими лісовими ресурсами, забезпечуючи місцеві бюджети додатковими доходами [4, 28]. Це сприяє створенню нових робочих місць та розвитку інфраструктури. Раціональне управління рентною платою сприяє збереженню екологічного балансу та біорізноманіття, оскільки частина коштів використовується на екологічні програми та проекти з охорони природи [7, 19].

Екологічні податки в лісовому господарстві – це податки, які стягуються за забруднення навколишнього середовища та використання природних ресурсів. Вони включають плату за викиди забруднюючих речовин у повітря, воду та ґрунт, а також за знищення чи деградацію природних екосистем.

Метою цих податків є стимулювання екологічно відповідального ведення лісового господарства та фінансування заходів з охорони природи. Цей податок стягується з підприємств, які здійснюють викиди забруднюючих речовин у повітря, воду або ґрунт у процесі своєї діяльності. Він залежить від обсягу та токсичності викидів [37]. Підприємства, що скидають забруднюючі речовини у водні об'єкти, зобов'язані сплачувати цей податок. Ставки можуть варіюватися залежно від типу забруднення та його концентрації. Цей податок накладається на підприємства, які забруднюють ґрунти хімічними речовинами, відходами або іншими шкідливими матеріалами. Включає плату за використання водних, лісових, мінеральних та інших природних ресурсів. Це стимулює раціональне використання ресурсів та запобігає їх надмірній експлуатації [38]. Екологічні податки стимулюють підприємства до зменшення обсягів забруднення та впровадження екологічно чистих технологій. Це сприяє поліпшенню якості повітря, води та ґрунтів у регіонах з активним лісовим господарством. Кошти, отримані від екологічних податків, можуть спрямовуватися на фінансування програм з охорони навколишнього середовища, відновлення лісів, боротьби з ерозією ґрунтів та інших природоохоронних заходів [19, 41]. Екологічні податки, спрямовані на збереження природних ресурсів, сприяють довгостроковому економічному розвитку регіонів. Вони забезпечують стабільні доходи для місцевих бюджетів та підтримують екологічний туризм і рекреаційні послуги.

РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРА ЛІСОЗАГОТІВЛІ ТА РЕНТНОЇ ПЛАТИ У ФІЛІЇ «ВІННИЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

За даними реєстру лісорубних квитків із використанням засобів аналітичного порталу ЛІАЦ було проаналізовано обсяги лісозаготівлі та структуру рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів за 2023 та I квартал 2024 року. За даний період згідно дозвільних документів очікувані обсяги лісозаготівлі склали майже 211 тис. м³ деревини.

Найбільші обсяги деревини передбачалося заготовити від приведення рубок головного користування – 34 %. Також значні обсяги лісозаготівлі очікувалися від санітарних рубок та рубок догляду – 33 і 32 % відповідно. Менше ніж 1 % деревини передбачено вилучити з насаджень при проведенні заходів не пов'язаних і пов'язаних із веденням лісового господарства (рис. 5).

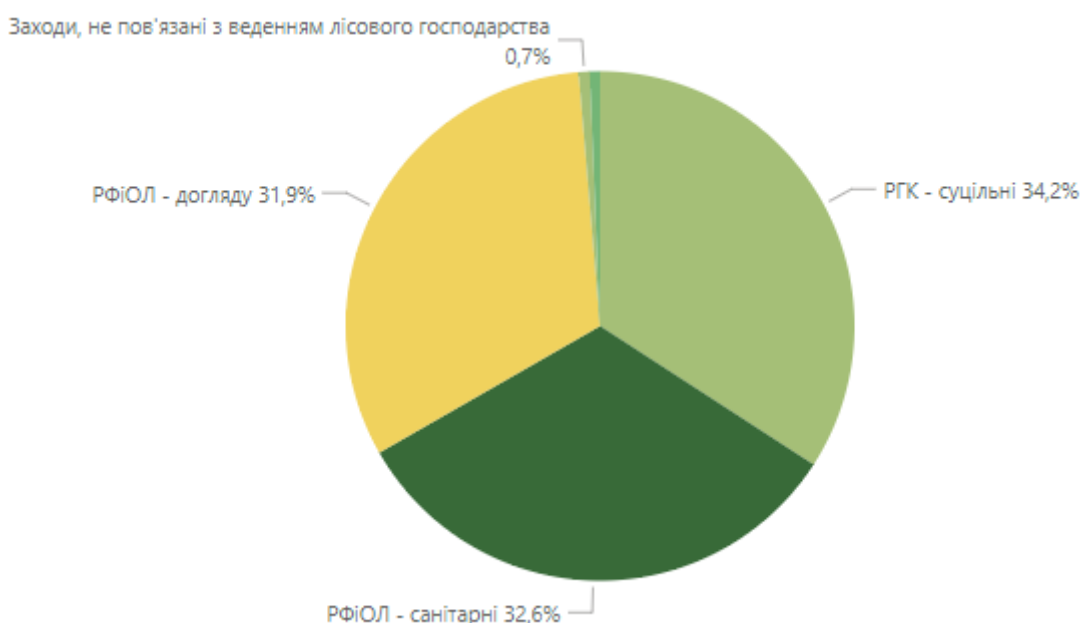

Рис. 5. Розподіл площ лісових ділянок за групами віку [2]

Близько 34 % або 72 тис. м³ від суцільнолісосічних рубок, 33 % або 67,3 тис. м³ від санітарних вибіркового рубках, 19 % або 40,8 тис. м³ від прохідних рубок, 7 % або 13,9 тис. м³ від проріджувань (табл. 4).

Обсяги рубок за 2023 і I кв. 2024 року

Система рубки	Вид рубки	Запас	Площа	Запас кбм/га
РГК - суцільні	Суцільнолісосічна рубка	70 093	196	358,5
РГК - суцільні	Суцільнолісосічна, середньолісосічна рубка	1 863	3	621
РФіОЛ - санітарні	Вибіркова санітарна рубка	67 335	3 255	20,7
РФіОЛ - санітарні	Вибіркова санітарна рубка	67 335		
РФіОЛ - санітарні	Суцільна санітарна рубка	1 276	4	344,9
РФіОЛ - догляду	Прохідна рубка	40 784	982	41,5
РФіОЛ - догляду	Проріджування	13 882	502	27,6
РФіОЛ - догляду	Прочищення	8 154	564	14,5
РФіОЛ - догляду	Освітлення	4 463	521	8,6
Заходи, не пов'язані з веденням лісового господарства	Рубка небезпечних дерев	1 370	101	13,6
Заходи, не пов'язані з веденням лісового господарства	Розчищення охоронних зон	57	2	24,8
Заходи, не пов'язані з веденням лісового господарства	Інші рубки	36	1	72
Заходи, не пов'язані з веденням лісового господарства	Розчищення ЛЕП - Вибіркове	4	0	13,3
Інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства	Інші рубки	1 365	92	14,9
Інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства	Рубка поодиноких дерев, вибірковий	7	0	70
Разом		210689		

Незначні обсяги деревини передбачалося заготовити від інших рубок формування і оздоровлення лісів та інших рубок пов'язаних і непов'язаних із веденням лісового господарства.

Загальна структура деревини за технічною придатністю за 2023 рік та I квартал 2024 року наступна: дров'яна деревина 60 %, ділова деревина – 21 %, ліквід з крони – 4 % і відходи у вигляді гілок та сучків 15 % (рис. 6).

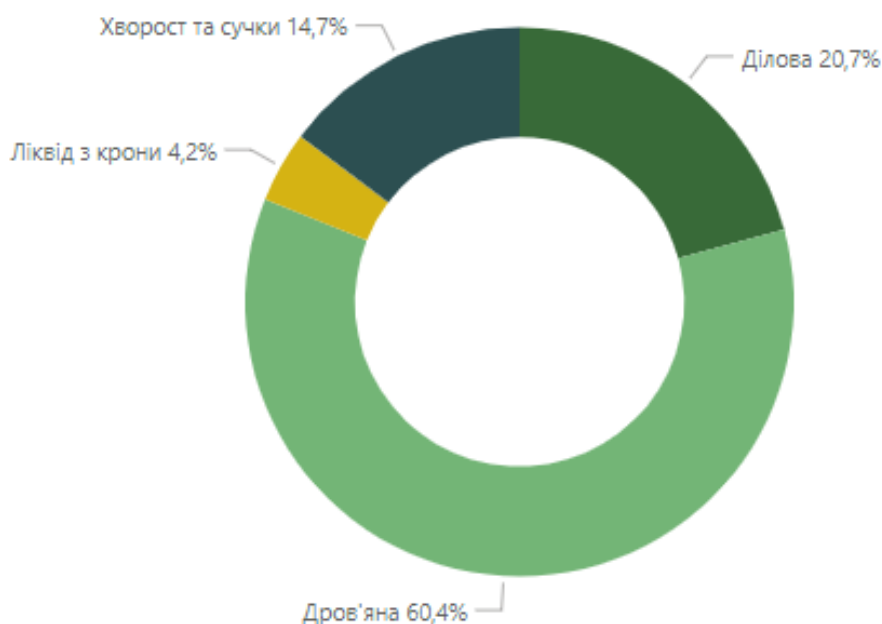

Рис. 6. Технічна структура заготовленої деревини від проведення рубок у 2023-2024 рр (станом на травень 2024 р)

За даний період із загальної суми рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів майже 85 % коштів було перераховано у державний бюджет і, відповідно, 15 % - у місцевий бюджет. Загальна сума рентної плати склала понад 15 млн грн. Від рубок головного користування вся рентна плата сплачується у державний бюджет (рис. 7).

Найбільші податки від даних рубок були сплачені від лісокористування у Іванівському, Гніванському, Медвідському і Тиврівському лісництвах (табл. 7).

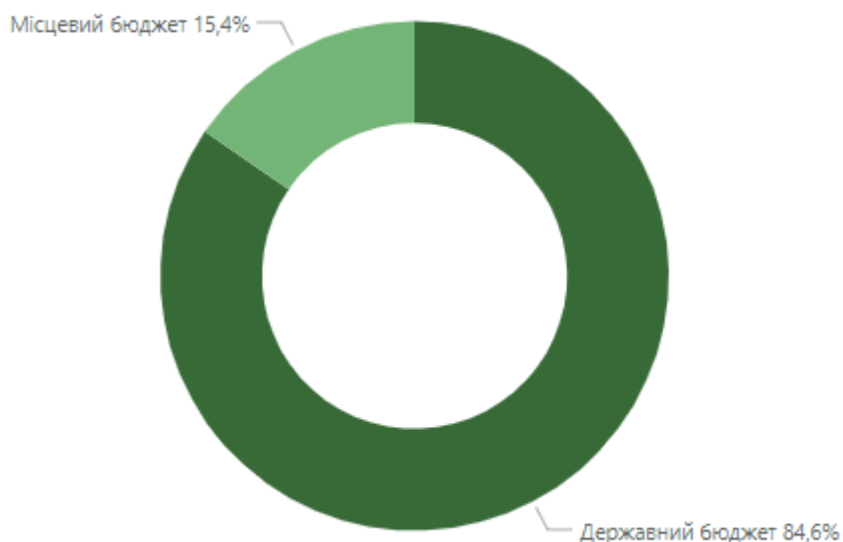

Рис. 7. Структура надходжень до бюджетів від спеціального лісокористування за 2023-2024 рр (станом на травень 2024 р)

При лісозаготівлі від санітарних, доглядових та інших рубок податки були сплачені виключно у місцевий бюджет. Найбільші суми податків були сплачені від лісозаготівлі у Пеньківському, і Козятинському лісництвах (табл. 5).

Таблиця 5

Рентна плата від спеціального лісокористування за 2023-2024 рр (станом на травень 2024 р) в розрізі структурних підрозділів

Лісництво	Ділова	Дров'яна	Разом Ліквід	Ліквід з крони	Хворост та сучки	Рентна плата Всього
Іванівське	2 277 381	69 225	2 346 606	2 873	0	2 349 479
Гніванське	1 689 218	38 569	1 727 787	2 313	0	1 730 100
Медвідське	1 566 710	48 299	1 615 009	2 447	0	1 617 456
Тиврівське	1 233 443	38 548	1 271 991	2 188	0	1 274 179
Хмільницьке	1 040 615	36 272	1 076 887	1 205	0	1 078 092
Калинівське	999 240	28 803	1 028 043	1 538	0	1 029 581
Черепашинецьке	830 103	39 240	869 343	2 030	0	871 373
Літинське	692 123	42 251	734 374	2 019	0	736 393
Чорноліське	612 135	26 662	638 797	1 166	0	639 963
Широкогребельське	548 342	47 073	595 415	1 681	0	597 096

Пеньківське	501 030	52 438	553 468	2 241	0	555 709
Уладівське	485 490	39 699	525 189	1 705	0	526 894
Демидівське	390 909	20 823	411 732	829	0	412 561
Березнянське	356 007	38 754	394 761	1 621	0	396 382
Бруслинівське	338 410	36 081	374 491	1 435	0	375 926
Шендерівське	219 378	28 704	248 082	790	0	248 872
Прибузьке	209 718	24 466	234 184	1 061	0	235 245
Голодьківське	179 626	29 915	209 541	1 149	0	210 690
Козятинське	180 469	28 081	208 550	863	0	209 413
Вінницьке	127 929	37 979	165 908	798	0	166 706
Михайлівське	87 940	43 673	131 613	704	0	132 317
Вороновицьке	97 431	16 951	114 382	255	0	114 637
Якушинецьке	89 430	24 688	114 118	475	0	114 593
Всього	14753077	837194	15590271	33386		15623657

Суми податків у порівнянні із рубками головного користування є значно нижчими, що пов'язано зі значно гіршою товарною структурою деревини від рубок формування і оздоровлення.

Якщо при рубках головного користування частка ділової деревини у загальній вирубуваній масі становила 42 % (рис. 8а), то при санітарних рубках лише 7 % (рис. 8б), а при рубках догляду – 13 % (рис. 9а), інших рубках – 3 % (рис. 9б).

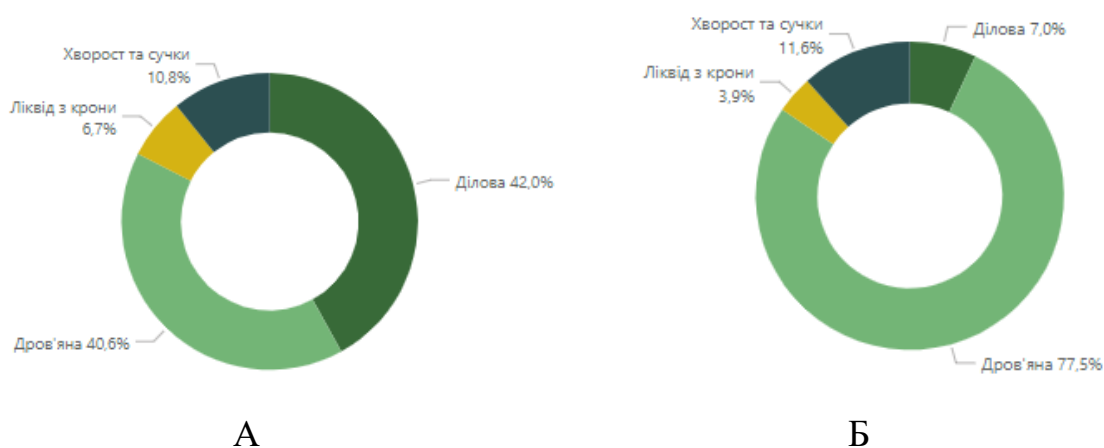

Рис. 8. Технічна структура заготовленої деревини від проведення РГК (А) і санітарних рубок (Б) у 2023-2024 рр (станом на травень 2024 р)

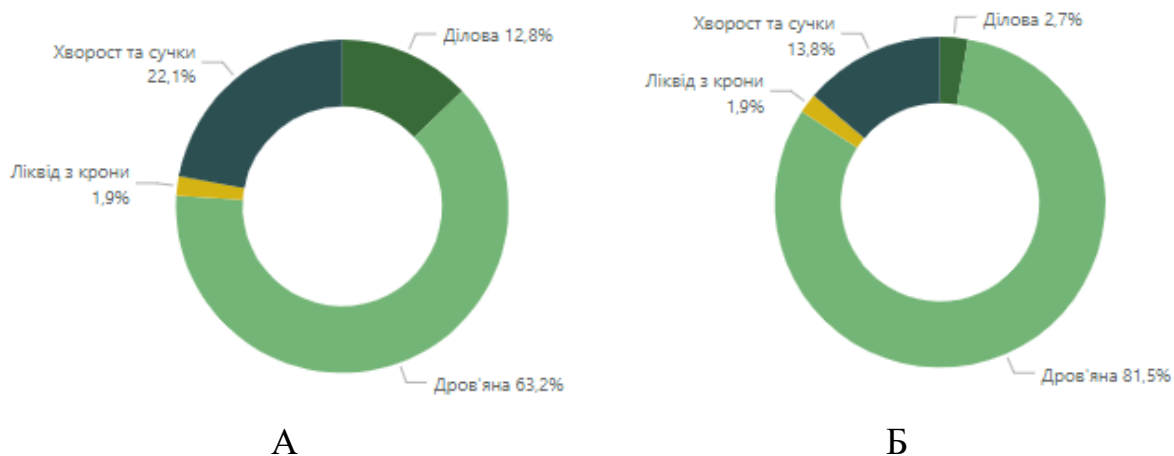

Рис. 9. Технічна структура заготовленої деревини від проведення рубок догляду (А) та інших рубок (Б) у 2023-2024 рр (станом на травень 2024 р)

Також при рубках формування і оздоровлення та інших рубках категорія крупності ділової деревини була переважно середня а також дрібна, а при рубках головного користування здебільшого крупна, рідше середня.

ВИСНОВКИ

1. За період 2023 та I квартал 2024 року згідно дозвільних документів очікувані обсяги лісозаготівлі склали майже 211 тис. м³ деревини. Найбільші обсяги деревини передбачалося заготовити від приведення рубок головного користування – 34 %. Також значні обсяги лісозаготівлі очікувалися від санітарних рубок та рубок догляду – 33 і 32 % відповідно. Менше ніж 1 % деревини передбачено вилучити з насаджень при проведенні заходів не пов'язаних і пов'язаних із веденням лісового господарства.

2. Загальна структура деревини за технічною придатністю за 2023 рік та I квартал 2024 року наступна: дров'яна деревина 60 %, ділова деревина – 21 %, ліквід з крони – 4 % і відходи у вигляді гілок та сучків 15 %

3. Із загальної суми рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів майже 85 % коштів було перераховано у державний бюджет і, відповідно, 15 % - у місцевий бюджет. Загальна сума рентної плати склала понад 15 млн грн. Від рубок головного користування вся рентна плата сплачується у державний бюджет.

4. Найбільші податки від даних рубок були сплачені від лісокористування у Іванівському, Гніванському, Медвідському і Тиврівському лісництвах. При лісозаготівлі від санітарних, доглядових та інших рубок податки були сплачені виключно у місцевий бюджет. Найбільші суми податків були сплачені від лісозаготівлі у Пеньківському, і Козятинському лісництвах.

5. Суми податків у порівнянні із рубками головного користування є значно нижчими, що пов'язано зі значно гіршою товарною структурою деревини від рубок формування і оздоровлення. Якщо при рубках головного користування частка ділової деревини у загальній вирубуваній масі становила 42 %, то при санітарних рубках лише 7 % (рис. 8б), а при рубках догляду – 13 %, інших рубках – 3 %.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. [Філія 'Вінницьке лісове господарство' \(vinlisgosp.com.ua\)](http://vinlisgosp.com.ua)
2. Лицур, Ігор, and С. Ткачів. "Світовий досвід використання механізму фіскального регулювання у лісовому господарстві." *Економіка природокористування і охорони довкілля* 2016 (2016): 137-144.
3. Височанська, М. Я., and С. М. Ткачів. "ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЯК ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ." *Проблеми збалансованого природокористування в агросфері: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2–4 листопада 2016 р.)*.—К.: ДІА, 2016.—240 с..
4. Олійник, О. І. "Податкове навантаження: проблеми оцінювання у лісовому господарстві." *Науковий вісник НЛТУ України* 25.4 (2015): 286-292.
5. ОСПОВ, МЮ, and АА ОСПОВА. "ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙ У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ." *Рекомендовано до друку методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства Уманського НУС (протокол № 3 від 20 квітня 2020 року)*: 21.
6. Мороз, В. П. "Проблеми екологізації національної податкової системи в лісовому господарстві у контексті лісової політики і подолання глобальних загроз." *Науковий вісник НЛТУ України* 21.15 (2011): 241-247.
7. Ткачів, С. М. "Оцінювання податкового навантаження на економічну діяльність підприємств лісового господарства України." *Науковий вісник НЛТУ України* 27.7 (2017): 133-137.
8. Ткачів, С. М. "Оподаткування лісового господарства: проблеми і перспективи." *Агросвіт* 14 (2017): 50-54.
9. України, Закон. "Податковий кодекс України." № 2755 (2010): 13-14.
10. Єфименко, Т. І. "Податковий кодекс України як перший крок на шляху реформування вітчизняної податкової системи." *Фінанси України* 12 (2010): 3-11.

11. Дзюбенко, О. М. "Фіскальний інструментарій вилучення лісоресурсної ренти в системі інвестиційно-інноваційного забезпечення відтворення лісових екосистем." *Агросвіт* 23 (2017): 8-17.
12. Khvesyuk, Mykhailo, and Oksana Sakal. "Financial and economic management tools for sustainable forest management." *Economics. Management. Innovations* 2 (25) (2019).
13. Жила, А. С., and І. П. Соловій. "Еколого-економічний аналіз сценаріїв лісокористування на рівні лісгосподарського підприємства." *Науковий вісник НЛТУ України* 17.7 (2007): 90-96.
14. Демиденко, Людмила Миколаївна, and Юлія Леонідівна Наконечна. "Фіскальна децентралізація: німецький досвід та українські реалії." *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка* 2 (167) (2015): 49-54.
15. Шубалий, О. М. "Інституціонально-правове забезпечення економічного регулювання використання недеревинних ресурсів лісу." *Економічні науки. Сер.: Економіка та менеджмент* 8 (2011): 338-347.
16. Жураковська, Ірина Володимирівна. "Чи є бухгалтерський облік джерелом інформації для обчислення податків, що наповнюють місцеві бюджети?" *Рекомендовано до видання Вченою радою факультету обліку та податкового менеджменту ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» Протокол № 4 від «11» грудня 2020 року* (2020): 478.
17. Радишевська, О. Р. "Лісовий податок Польщі-досвід для України." *Фінансове право* 3 (2010): 11-15.
18. Ткачів, С. М. "Оподаткування лісового господарства: проблеми і перспективи." *Агросвіт* 14 (2017): 50-54.
19. Марчук, Ю. М. "Еквівалентне вилучення лісоресурсної ренти як важлива складова фінансово-економічного механізму лісгосподарювання в умовах децентралізації." *Агросвіт* 22 (2018): 47-54.
20. Бобко, А. М. "Економіка лісівництва починається з використання земельних угідь за призначенням." *Економіка України* 5 (2014): 80-92.

21. Новицька, Н. В. "Обмін інформацією між податковими та іншими державними органами як напрямок підвищення ефективності адміністрування екологічних податків." *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України* 1 (2013): 166-175.
22. Мусієнко, М. В., and М. В. Мусієнко. "Екологічні податки як інструмент державної фіскальної політики." *Наукові праці НДФІ* 4 (2007): 108-112.
23. Опенько, І. А., Я. А. Степчук, and О. М. Цвях. "Економічна ефективність використання земель лісогосподарського призначення в умовах децентралізації влади." *Збалансоване природокористування* 2 (2019): 181-191.
24. Соколовська, А. М. "Шляхи реформування податкової системи України." *Фінанси України* 12 (2014): 103-121.
25. Гамзіна, Ольга. "Рентна плата за природні ресурси у бюджет України: реалії сьогодення." *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах “та I Міжнародного студентського наукового форуму „Креативна економіка очима молоді “* 1 (2018): 31-33
26. Голян, Василь Анатолійович, and Інна Ігорівна Андрощук. "Економічний механізм природокористування: рентна плата за користування надрами." *Бизнес Информ* 8 (475) (2017): 148-158.
27. Бодюк, Адам. "Рентна плата за транспортування водневих товарів." *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету* 2 (2013): 39-47.
28. Бодюк, Адам. "Рентна плата за транспортування водневих товарів." *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету* 2 (2013): 39-47.
29. Мельник, С. "Лісова політика українищодо оподаткування лісового господарства (критичний аналіз)." *Науковий вісник НЛТУ України* 11.1 (2001): 145-150.

30. Єгорова, Т. П. "Європейське лісове законодавство як інноваційний елемент удосконалення національної лісової політики." *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах* (2015): 86.

31. Озеран, Володимир Олександрович, and Марія Юрїївна Чік. "Облікова інформація як джерело формування цін на лісопродукцію." *«Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування* 3 (53) Ч. 2 (2010): 179-182.

32. Бережницька, Г. І. "Проблемні аспекти державного регулювання лісоресурсних платежів." *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітняські аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції (29-30 березня 2018 р.). – Дніпро: НМетАУ, 2018. – 747 с.* (2018): 431.

33. Шершун, Микола. "Реформування у галузі лісового господарства в контексті проведення економічних реформ в Україні." *Економіст* 10 (2011): 9-11.

34. Хомюк, П. Г., Л. С. Осадчук, and С. В. Портах. "Становлення та особливості застосування нормативів з таксації товарної структури запасів деревостанів і заготовлених круглих лісоматеріалів." *Науковий вісник НЛТУ України* 31.3 (2021): 14-21.

35. Свинтух, М. Б. "Світовий досвід використання відходів деревини." *Сталий розвиток економіки* 1 (2014): 109-115.

36. Слиш, О. А., and В. Ю. Яроцький. "Досвід застосування програмно-технологічного комплексу field-map при відведенні лісосік у ДП Конотопське ЛП." *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Лісівництво та декоративне садівництво* 171 (3) (2012): 84-90.

37. Вученко, V. B. "Моделювання розмірно-якісної структури стовбурів дуба звичайного за європейськими стандартами." *Науковий вісник НЛТУ України* 29.7 (2019): 90-95.

38. Бугайов, С. М., О. А. Гірс, and В. П. Пастернак. "Закономірності розподілу дерев за діаметром та динаміка товарної структури вільхових деревостанів Слобожанського лісотипологічного району." *Ukrainian Journal of Forest and Wood Science* 12.1 (2021): 17-24.

39. Сошенський, О. М. "Розмірно-якісна структура стовбурів дерев липи у молодняках і середньовікових деревостанах." *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Лісівництво та декоративне садівництво* 229 (2015): 31-38.

40. Іщук, С. О., and Л. Й. Созанський. "Ресурсне забезпечення деревообробних виробництв України: міждержавні і міжрегіональні порівняння." *Регіональна економіка* 3 (2019): 93.

41. Гірс, О. А., В. П. Пастернак, and О. А. Слиш. "Будова та товарна структура стиглих модальних дубових деревостанів насінневого та порослевого походження Лісостепу України." *Лісове і садово-паркове господарство* 7 (2015).